

Уляна Садова, Ольга Мних

ВІД ПЕРЕВАГ НІМЕЦЬКОЇ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО КОЛОРИТУ СПОГАДІВ ПРО ЛІТНЄ СТАЖУВАННЯ

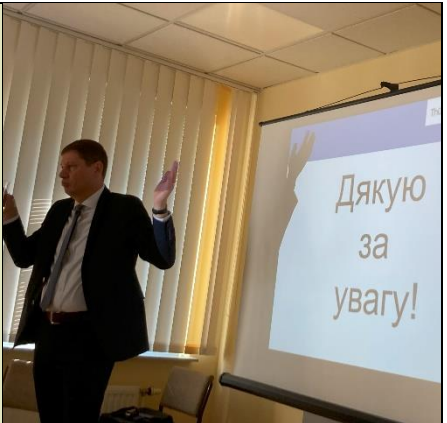
Добре, коли у трудовому житті викладача науково-педагогічне стажування, – це особлива подія... Коли про нього згадують словами: «відкрило нові можливості», «розширило горизонти», «допомогло знайти потрібні контакти»...

Так варто сказати й про нещодавнє міжнародне наукове стажування цілої команди викладачів та студентів НУ «Львівська політехніка» (представників ІАДУ, ІНЕМ, ІППО, ІКНІ), яке було організовано на запрошення керівництва компанії FAV Service gGmbH (кер. Хайко Шулер) і проходило з 17 по 24 серпня 2024 року в Тюрингії (Німеччина). Тема стажування «*Державне управління у Німеччині. Дуальне навчання*». З українського боку поїздка відбулася під патронатом керівництва НУ «Львівська політехніка», зокрема, в особі проректора з науково-педагогічної роботи та соціального розвитку Романа Коржа. Організаційне забезпечення реалізував керівник Німецько-українського центру (НУОЦ) ІАДУ доц. Денис Новінський. Від перших днів підготовки поїздки й до її найактивнішої фази, а потім й завершення було відчутно, що стажування залишиться у нашій пам'яті як реальна форма підвищення рівня професійної підготовки, проведення дослідницької діяльності, опанування новітніми технологіями тощо...

У Німеччині слово не розійшлося з ділом. Про це свідчить навіть перелік прізвищ офіційних осіб - керівників установ приймаючої сторони, викладачів, лекторів... Адже йдеться про презентацію Тюрингського університету державного управління та адміністрування, про кафедру місцевого самоврядування та загального державного управління, а точніше трьох напрямів: оподаткування, управління, поліції (др.Торстен Штайнрюкен), про доповіді «Цифровізація – це каталізатор модернізації адміністрування в Німеччині» (Крістіан Шванц), «Догляд у Німеччині – від альтруїзму до настачі медперсоналу» (Міхаела Гойлланд), «Навчання на кафедрі оподаткування» (Франк Ульбріхт), «Представлення кафедри поліцейської діяльності Тюрингського університету державного управління» (Юрген Лоен), «Представлення Торгово-промислової Палати в м. Ерфурт і її ролі в Німеччині» (Томас Фальбуш), «Представлення компанії FAV Service gGmbH» (Хайко Шулер). А ще про місто Ерфурт і відвідини Міністерства фінансів Тюрингії, про знайомство з його очільницею пані Гайке Тауберт.. Про незабутні емоції від почутого і побаченого в місті Майнінген при відвідинах Поліцейської Академії... Звичайно, були й насичені різними активностями екскурсійні тури (піша прогулянка містом Гота, екскурсія по його перлині - замку Фріденштайн, причому у, так званий, «немужейний день», ознайомлення з містами Ерфурт, Майнінген...

З поверненням в Україну, з переосмисленням почутого, переглядом записів, варто зробити кілька заміток.

По – перше, дуальна освіта – це про інтереси економіки, причому не лише сучасної Німеччини, але і України. *Для довідки:* дуальна освіта Німеччини – унікальна національна освітня система, що історично формувалася на цих землях впродовж століть — спочатку як «ремісничче учнівство» у майстернях, що мало місце з розвитком товарно-грошових відносин у XII ст. (догмат практики при повному запереченні теорії); далі як «професійна школа» епохи Готики (XII Іст.) та Ренесансу (XIV ст.), що означало поступове додавання теоретичної компоненти у навчання; ще далі «як цеховий метод навчання» у професійних ремісничих школах (на цей час взірцем вже були недільні релігійні школи), що стали передвісником ремісничих союзів (поступово приходило усвідомлення, що набуття теоретичних знань має бути системним та обов'язковим, XV-XVI ст.); «як реальна індустріальна школа» (особливий тип шкіл для найбільш бідніших верств населення епохи Відродження аж до кінця -XVIII ст., по суті розвиток означав перехід від гарнізонних шкіл); «як трудова школа» - переміщення підготовки робітників зі сфери виробництва до спеціальних навчальних майстерень у XIX ст. (спочатку йшлося про створення «куточків учня»). А вже у 1906 році було створено першу «заводську школу».

Лише у 20 роках XX ст. з реформою трудової (народної) школи (ідея за Г.Кершенштейнером полягала у створенні професійних шкіл для навчання ремісників за аналогією з гімназіями, відкриття додаткового ступеню професійної освіти (8 клас), законодавче закріплення балансу між теоретичною та практичною компонентами дуальної системи професійної освіти і навчання)¹.

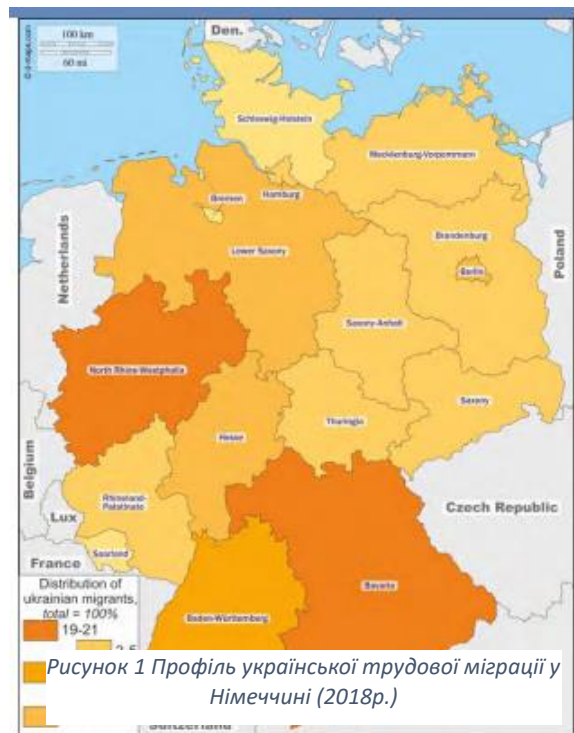
¹ Лариса Гончар Розвиток деальної освіти Німеччини в історичному контексті // Професійна педагогіка /1(22)2021, ст. 32-40.- URL.: <https://jrnls.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/640/811>

У другій половині ХХ ст. на фоні НТП у НДР було прийнято закони щодо розвитку освітньої політики, зокрема, «Про єдину соціалістичну систему освіти», «Про професійну освіту», про удосконалення програм професійної підготовки, офіційне визнання на національному рівні дуальної системи освіти ...

ХХІ століття принесло в дуальну освіту свої виклики. Старіння нації і низька народжуваність, політика мультикультуралізму і міграційна криза, ріст поліетнічності та трансформація трудової етики вплинули не тільки на демографію і ринок праці Німеччини, але й на освітні траєкторії молоді. Цікавими є дані, що до українсько-російської війни кожен п'ятий мешканець Німеччини мав іноземне походження (культурне домінування автохтонних німців, як носіїв стійкості і традицій дуальної системи освіти, похитнулося). Значний вплив на розвиток освіти мала пандемія COVID-19, розвиток Інтернет-технологій, нова хвиля біженців з початком війни після 24 лютого 2022 року (культурна адаптація біженців – це теж про цінності). Нині статистики озвучують показник кількості населення Німеччини у розмірі 84,4 млн осіб. Сюди зараховуються й мігранти. Серед іноземних громадян українців є 1,05 млн. осіб. Це друга громада після – громадян Туреччини (1,34 млн осіб). Сирійців – 883 тис осіб.

Для визначення позиції українців на німецькому ринку праці слід проводити спеціальні дослідження. Так, за даними довоєнних обстежень² на території Німеччини у 2018 році перебувало 323 тис етнічних українців (0,4% від загальної кількості населення цієї країни), 150 тис були працевлаштовані (0,3% економічно активного населення країни). Найбільші хвилі прибуття української робочої сили корелювали з Помаранчевою революцією, з економічною кризою 2008 року, Революцією гідності 2014 року. Проте, про масове осідання українців на німецькому ринку не йшлося. До речі, в 2018 році у Німеччині було натуралізовано 2455 осіб-українців (більш, ніж у 2 рази менше, ніж в 2006 році). Територію найбільш щільного проживання наведено на карті (рис.1). Цікаво й те, що за даними періодичних німецьких видань 43% українців таки вважали Німеччину найбільш привабливою країною для трудової міграції. Наприкінці 2018 року у Німеччині не вистачало 1,6 млн фахівців – переважно працівників із середньою освітою, які склали близько 60% німецького ринку праці. Обсяги пропозиції місць праці для українців лише з січня 2019 по січень 2020 року зросли за один рік на 50%.

² Ukrainian labour migration and the future of labour market: social-economic, geographic and institutional dimensions. Academic edition / State Institution "Dolishniy Institute Of Regional Research of the National Academy of Sciences of Ukraine". (Edited by D. Sc. Economics, Prof. Sadova U. Ya.). Lviv, 2020, 59 pages.- URL.: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2023/pages/22139/p20200037-migrangl.pdf>

Новітні дослідження ринку праці Німеччини загострюють увагу на тому, що на фоні війни глобальна криза нищить її промисловість³. Нині активізувався відтік капіталу, емігрують підприємства національної промисловості – одні компанії переводять виробництва в Азію, де дешеві енергоносії і робоча сила, інші - у США. Як буде виживати дуальна освіта, сказати важко, але побачене нами під час стажування, вселяє позитив.

Люди, які віддано і креативно підходять до вирішення проблем, завжди будуть у вигазі.

Про це свідчать зустрічі з керівництвом Тюрингського університету адміністрування та загального державного управління, Торгово-промислової палати Тюрингії, професійної школи Хуго Майріх, Ерфуртського освітнього центру, які наголошували, що, на відміну від України, в Німеччині дитина уже у школі налаштовується під певний фах, напрям підготовки, що у системі дуальної освіти підприємства фінансово залучені до роботи, що саме вони відіграють вирішальну роль у виборі та формуванні професійної кар'єри майбутнього робітника (укладення договору означає те, що школу для нього як учня вибирає підприємство), що у державі співвідношення між вищою і середньою освітою становить 30 до 70 відсотків, що студенти отримують більш-менш пристойні стипендії (1400 євро на місяць), що у сфері держслужби немає страху звільнення... Так, і тут є проблеми. Жодна школа нині не має достатньо коштів для підготовки професійних кадрів, які б йшли дві ноги з науково-технічним прогресом (усе у руках бізнесу, кадрових потреб підприємств і їх фінансової спроможності). Для України великим викликом буде повернення кваліфікованих кадрів на батьківщину, які за час війни пройшли навчання, вивчили мови, і навіть спромоглися відкрити бізнес. Вони знають законодавство, обросли новими зв'язками, і головне підтримують німецький порядок і дисципліну. Так, багато хто отримував допомогу зі статусом біженця (в 2022р. 11 млрд Євро). Але тут час не на боці українців. Діти, які ходять у школу, поступово також попадатимуть у сферу інтересів німецького бізнесу.

По – друге, якщо говорити про німецьку дуальну освіту – то це також й про регіональну економіку. Тюрингія – «зелене серце» Німеччини. Це край електротехнічної промисловості, структурного підрозділу концерну «Опель» (м.Айзенах), заводу виробництва мисливської зброї (м. Зуль), мануфактур з виробництва іграшок (м.Зоннеберг), порцеляни (міста Лангевізен, Ільменау) тощо. Це новітні потужності зеленої енергетики і оброблені поля продукції сільського господарства. Водночас, зустрічі з представниками органів місцевого самоврядування показують, що, для прикладу, у Тюрингії нараховується близько 150 тисяч підприємств. Значна кількість з них – це ФОПи, які можуть бути як одноосібні підприємці, так і наймати до кількох тисяч осіб. Організація фінансового супроводу навчання майбутнього працівника для таких форм господарювання є великою проблемою. Звісно, керівництво Торгово-Промислової Палати м.Ерфурт шукає способів вирішення проблем. І якщо 59192 підприємства Тюрингії є членами цієї Палати, то вони зобов'язані співпрацювати в рамках дуальної системи освіти (членський внесок для них 316 євро на рік). Проте, за словами керівника, є проблема з ФОПами, тут співпрацює 4,5 тисяч підприємств, а це непоправно мало для сталого розвитку економіки федеральної землі Тюрингії.

³ Олександр Демченко Падіння Німеччини: як криза нищить промисловість найбільшої економіки ЄС//LB.ua (21 липня 2023 р.). URL.:https://lb.ua/world/2023/07/21/566135_padinnya_nimechchini_yak_kriza_nishchit.html

По- третє, дуальна освіта, - це завжди люди, які працюють у цій системі. І тут найбільше вартує згадати тих німецьких колег, партнерів, що знають систему зсередини. Саме вони майстерно ділилися з нами своїм досвідом, знаннями, переживаннями впродовж тижня. Йдеться про Хайко Шулера, Торстна Штайнрюкена, Крістіана Шварца, Франка Ульбіха, Юргена Лоєна, Томаса Фальбуша та інших. Практично у кожному окремому випадку представники тієї чи іншої інституції, навчального підрозділу робили нам рекламу переваг німецької дуальної системи освіти. Одні розказували, що їх випускники практично не попадають під звільнення, усі відразу стають держслужбовцями, і їх заробітна плата постійно зростає (Тюрингський Університет адміністрування та загального управління, м. Гота); що у керівництва закладів до викладачів немає якихось особливих вимог (регламенту) щодо публікаційної активності; що цифровізація, яка нині пронизує усі сфери людського життя, має у Німеччині свій шлях (хоча Україна розглядається як приклад, запровадження додатку «Дія» є неможливим, бо кожна федеративна земля – це окремі підзаконні акти. Цікавою є практика щодо захисту персональних даних населення, механізм запровадження якої був пов'язаний з оснащенням людей спеціальними пристроями генерування коду для отримання потрібної соціальної послуги при реєстрації т.п.). Особливо цікавим і несподіваним став для нас інтенсив виступів працівників кафедри поліцейської діяльності в м. Майнінгейн, де була і лекція, і екскурсія студентським містечком, і навіть навчання прикладних речей особистої безпеки, захисту та допомоги на дорозі тощо.

Звісно, як кожна поїздка – це море різних фото на згадку про чудове тихе містечко Гота, яке за розміром може бути побратимом нашого міста Стрия, а за темпераментом вуличного життя - курортного Моршина. Це чудове місто Ерфурт, яке набуло особливої святковості і шарму від нашої делегації у вишиванках.

Це замки, частування німецьким пивом... А ще колорит агіток на вулицях міст про передвиборчі програми кандидатів у органи влади... Це чудова робота наших колег-перекладачів, доцентів кафедри прикладної лінгвістики НУ «ЛП» Світлани Дружб'як та Роксолани-Юстини Перхач. Це теплі, «домашні» відносини з колегами по ІАПО (проф.Ж.Поплавська, доц. Л.Сенів, проф. О.Білик, доц. М.Захарчук, доц. І.Яремко та ін.). Це щоденні поетичні рядки від проф. О.Мних, постійна квапливість доц.Ольги Костюк.. Це дружня команда правників (професори І.Жаровська, І.Софінська, О.Баїк, І.Комарницька, Г.Лук'янова, доценти Н.Павлюк, Н.Кантор, С.Щебенко)...Це наші студенти ... Це чудові водії... Усю дорогу в автобусі був спів, доброзичлива атмосфера і вірші про нашу неповторну Україну. Ще й ще раз дякуємо організаторам за свято для душі...Адже може бути й такий ритм життя задля відновлення власних сил і завзяття...

